

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2012. Această traducere a fost efectuată cu sprijinul Fondului fiduciar pentru drepturile omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Nu obligă Curtea. Pentru mai multe informații, a se vedea referințele cu privire la drepturile de autor de la sfârșitul prezentului document.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour Européenne des Droits de l'Homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Notă informativă privind jurisprudența Curții nr. 143

Iulie 2011

Bayatyan c. Armeniei - 23459/03

Hotărâre din 7.7.2011 [Marea Cameră]

Articolul 9

Articolul 9-1

A-și manifesta religia sau convingerea

Condamnarea unei persoane, invocând obiecția de conștiință, pentru refuzul de a îndeplini serviciul militar: *violare*

În fapt – Reclamantul, un martor al lui Iehova, declarat apt pentru serviciul militar, a informat autoritățile că refuza să efectueze serviciul militar din motive de conștiință, dar că era gata să efectueze un serviciu de alternativă civilă. În mai 2001, acesta a primit o convocare pentru a începe serviciul militar, dar reclamantul nu a răspuns și temporar a părăsit domiciliul din frică să nu fie înrolat cu forța. Acesta a fost acuzat pentru sustragere de la serviciul militar și a fost condamnat în 2002 la o pedeapsă de doi ani și jumătate de închisoare. Acesta a fost liberat condiționat după ce a ispășit aproximativ zece luni și jumătate din pedeapsă. La momentul faptelor nu exista în Armenia o lege care să prevadă un serviciu de alternativă civilă pentru motive de conștiință.

În drept – Articolul 9

a) *Aplicabilitatea* – Este prima cauză în care Curtea este chemată să examineze aplicabilitatea articolului 9 persoanelor care invocă dreptul la obiecția de conștiință. Înainte, Comisia Europeană a Drepturilor Omului, într-o serie de decizii, a refuzat să aplice această dispoziție persoanelor care invocă dreptul la obiecția de conștiință, pe motiv că părțile contractante aveau alegerea de a recunoaște sau nu dreptul la obiecția de conștiință deoarece în temeiul articolului 4 § 3 lit. b) din Convenție nu era considerat muncă forțată „orice serviciu cu caracter militar sau, în cazul persoanelor care se prevalează de dreptul la obiecția de conștiință în țările unde obiecția de conștiință [era] recunoscută ca fiind legitimă, un alt serviciu de alternativă în locul serviciului militar obligatoriu”. Comisia a considerat deci că persoanele care invocă dreptul la obiecția de

conștiință erau excluse de la protecția articolului 9, care nu putea fi interpretat ca garantând dreptul de a nu fi urmărit penal pentru refuzul de a efectua serviciul militar. Cu toate acestea, această interpretare reflectă opiniile care prevalau la acel moment. De atunci au intervenit modificări importante, atât la nivel internațional cât și în sistemele juridice a statelor membre ale Consiliului Europei. În momentul în care a avut loc presupusa ingerință în exercitarea de către reclamant a drepturilor sale garantate de articolul 9, și anume 2002-2003, exista un cvasi consens în statele membre deoarece marea majoritate dintre acestea recunoscuse deja dreptul la obiecția de conștiință. După ce reclamantul a ieșit din închisoare, Armenia, de asemenea, a recunoscut acest drept. Comitetul pentru Drepturile Omului a Națiunilor Unite a considerat că dreptul la obiecția de conștiință putea fi dedus din articolul 18 din Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice și din articolul 9 din Cartea drepturilor fundamentale a Uniunii Europene indică, în mod explicit, că dreptul la obiecția de conștiință este recunoscut în conformitate cu legile naționale care reglementează exercitarea acestuia. În plus, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei și Comitetul de Miniștri au solicitat în nenumărate rânduri statelor membre care încă nu au făcut-ă, să recunoască dreptul la obiecția de conștiință și recunoașterea acestui drept a devenit o condiție prealabilă pentru aderarea noilor membri la organizație. Având în vedere cele menționate mai sus și în conformitate cu teoria „instrumentului viu”, Curtea concludă că era necesar și previzibil că va modifica interpretarea articolului 9 și că nu mai trebuie interpretată această prevedere în lumina articolului 4 § 3 lit. b). În orice caz, lucrările preparatorii confirmă că lit. b) a articolului 4 § 3 are drept scop precizarea noțiunii de „muncă forțată sau obligatorie” și că această clauză nu recunoaște și nici nu exclude dreptul la obiecția de conștiință; prin urmare, aceasta nu are scopul de a delimita drepturile garantate de articolul 9.

Prin urmare, deși articolul 9 nu menționează în mod expres dreptul la obiecția de conștiință, Curtea consideră că opunerea serviciului militar, atunci când este motivată de un conflict grav și insurmontabil între obligația de a efectua serviciul militar și conștiința unei persoane sau convingerile sale sincere și profunde, de natură religioasă sau alta, constituie o convingere care atinge un nivel suficient de forță, seriozitate, coerență și importanță pentru a determina aplicarea garanțiilor articolului 9. Dat fiind că reclamantul se află în această situație, articolul 9 se aplică în speță.

b) *Observație* – Faptul că reclamantul nu a răspuns convocării pentru serviciul militar constituie o manifestare a convingerilor sale religioase. Condamnarea reclamantului se analizează deci într-o ingerință în libertatea sa de a-și manifesta religia. Curtea nu examinează dacă ingerința era prevăzută de lege și nici dacă aceasta viza un scop legitim, dar va examina marja de apreciere de care beneficiază statul pârât în speță. Dat fiind că cvasi totalitatea statelor membre a Consiliului Europei au instituit forme a serviciului de alternativă, un stat care încă nu a întreprins măsuri în acest sens, dispune de o marjă de apreciere limitată și trebuie să demonstreze că ingerința răspunde unei „nevoi sociale imperioase”. Or, sistemul în vigoare în Armenia, la momentul faptelor, impunea cetățenilor o obligație susceptibilă să atragă consecințe grave pentru persoanele care invocă dreptul la obiecția de conștiință, neprevăzând nicio derogare pentru motive de conștiință și sancționând penal persoanele care, ca și reclamantul, refuzau să efectueze serviciul militar. Un asemenea sistem nu asigură un just echilibru între interesul societății în ansamblu și cel al reclamantului. Din această cauză, Curtea consideră că pedeapsa aplicată reclamantului, atunci când nu exista nicio prevedere pentru a ține cont de exigențele conștiinței și convingerilor sale religioase, nu poate fi considerată ca o măsură necesară într-o societate democratică. În cele din urmă, Curtea observă că reclamantul a fost urmărit penal și condamnat, atunci când autoritățile armenesti deja se angajase în mod

oficial, în momentul aderării la Consiliul Europei, să instituie un serviciu de alternativă într-un anumit termen, ceea ce au și făcut în mai puțin de un an după condamnarea reclamantului. În aceste condiții, condamnarea reclamantului, care a intrat în mod direct în conflict cu politica oficială de reformare și modificare legislativă, pe care Armenia o ducea în conformitate cu angajamentele sale internaționale, nu poate fi considerată ca fiind motivată de o nevoie socială imperioasă.

Concluzie: violare (șaisprezece voturi contra unu).

Articolul 41: 10 000 EUR pentru daune morale.

© **Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2012**

Limbile oficiale ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt engleza și franceza. Această traducere a fost realizată cu sprijinul Fondului fiduciar pentru drepturile omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Nu obligă Curtea, care, de altfel, nu își asumă răspunderea pentru calitatea acesteia. Traducerea poate fi descărcată din baza de date HUDOC a Curții Europene a Drepturilor Omului (<http://hudoc.echr.coe.int>) sau din oricare altă bază de date în care Curtea a făcut această traducere disponibilă. Poate fi reproducă în scop necomercial, cu condiția ca titlul cauzei să fie citat în întregime, împreună cu referirea la dreptul de autor menționat anterior la Fondul fiduciar pentru drepturile omului. Dacă intenționați să utilizați vreun fragment din această traducere în scop comercial, vă rugăm să contactați publishing@echr.coe.int.

© **Council of Europe/ European Court of Human Rights, 2012**

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has share it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© **Conseil de l'Europe/ Cour Européenne des Droits de l'Homme, 2012**

Les langues officielles de la Cour Européenne des Droits de l'Homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>) où de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.